

הרב אריה לוינ זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 143

ט"ו תשרי
תש"פ

חג סוכות

דרך חיים

מכובדינו היקרים,

זה עתה עמדנו בתפילת יום הכיפורים, איש איש במקומו בבית הכנסת התפלל לזכות לשוב בתשובה ולהטהר מעוונותיו. והנה עתה הסתיימו להם הימים הנוראים ואנו עומדים בפתחם של ימי שמחה- ימי חג הסוכות. במבט פשוט החגים נראים שונים ואף סותרים, מימים של דין ויראה לימי שמחה וחדוה. אך אם נעמיק להביט נראה שמדובר ברצף אחד ועניין אחד.

ביום הכיפורים עצרנו את הרגלינו הגשמיים, חדלנו מאכילה ושתייה, עמדנו ברגל ישרה עטופים בבגדי לבן- והכל בכדי להדמות למלאכים. בפתחת יום זה, שבו אין קטרוג עלינו, הכרזנו כלנו יחד בקול רם "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". עלינו מעלה מעלה במעלה היום הקדוש עד אשר הגענו לעת נעילת שער, תפילת הנעילה. והנה דווקא לאחר תפילת הנעילה כשלכאורה אנו נמצאים במדרגה הגבוהה ביותר ניגשים אנו להתפלל תפילת ערבית ושבים לומר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" בלחש כבשאר ימות השנה.

והדבר מתמיה, וכי בכניסת יום הכיפורים מעלתנו גדולה ממעלתנו בסיומו?

ניתן ליישב את הדבר בדרך פשוטה, שהדברים לעולם נבחנים לפי מטרם ויעדם. בכניסת היום הקדוש פנינו כלפי הקודש, להתעלות והתקדשות

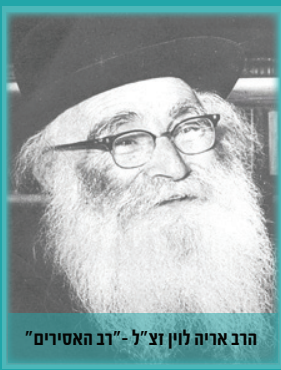
כמלאכים, וממילא מיד אנו נעשים ראויים להכריז "ברוך שם" בקול רם. אך ביציאת היום הקדוש פנינו כלפי חוץ וממילא מדרגתנו פחותה ואין עוד בכוחנו להכריז זאת בקול רם.

אך יש להעמיק חקר ולהבין שיש כאן סוד גדול ביחס למטרת חגי החודש בו אנו נמצאים, ובעיקר ביחס שבין יום הכיפורים וחג הסוכות. ביום הכיפורים אנו הולכים ומיטהרים, טבלנו במקוה, לבשנו בגדי לבן והסרנו מעלינו את חלאת העוון. מטרתנו לזכות להידבק בקדוש ברוך, עליו נאמר "הוא טהור ומשרתיו טהורים", להידמות בכך למדרגת המלאכים הטהורים המסולקים מכל טומאה.

אמנם לא די לנו במדרגת הטהרה. רבי פנחס בן יאיר לימדנו (עבודה זרה כ:) ש"טהרה מביאה לידי חסידות, חסידות מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, ויראת חטא מביאה לידי קדושה". מה בין טהור לקדוש? טהור עומד בנתק מן העולם החומרי בעוד הקדוש נמצא כאן איתנו בעולם הזה אך ראשו בשמי הקדושה. דרש הרבי מקוצק על הפסוק "אנשי קודש תהיון לי"- א נארמרלער מענטש, על הקדושה להיות קדושה של בני אדם. מלאכי יש לקב"ה הרבה, אמנם אנו תפקידנו להיות אנשים מקודשים, בתוך כל ענייני העולם הזה, להוסיף מהקודש על החול.

המשך בעמוד הבא

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

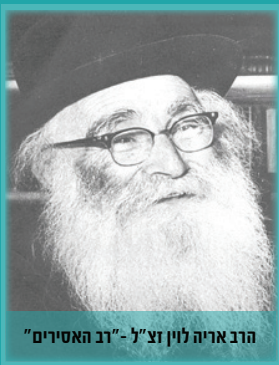
בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

אין יום הכיפורים, על מדרגת המלאכים שאנו זוכים לה בו, תכלית עבודת הימים המופלאים והמקודשים הללו- אלא היציאה ממנה אל מדרגתנו האנושית, בה שוב אומרים בלחש "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" ומגלים בתוך החומר איך כולו הופעת מלכות ה' בתחתיות ארץ. לכן מיד אחר יום הכיפורים הולכים לבנות סוכה, שנאמר "ילכו מחיל אל חיל", אין זו ירידת מדרגה לשוב אל החומר, להיפך זוהי עלייה מהטהרה אל הקדושה. "והייתם קדושים כי קדוש אני".

חג שמח ומבורך

הרב אריה לוין זצ"ל - "דב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

פעם בחול המועד סוכות ראו את רבי אריה מהלך באחת משכונות ירושלים. שאל אותו אחד האנשים: "מה עושה הרב בשכונתנו?".

ענה רבי אריה: "נוהג אני בחול המועד לבקר את האלמנות, נשותיהן של הרבנים. כל ימות השנה האלמנה טרודה בעבודתה ואין היא מרגישה בבדידותה, אבל בחול המועד, כאשר כולם חוגגים ואינם עובדים - אזי מרגישה האלמנה בבדידותה ונזכרת בימים הטובים, שכולם היו באים בחג לבקר את בעלה הרב כשעוד היה בחיים, והבית היה הומה ממבקרים והשמחה היתה שרויה בו. ואילו כעת היא יושבת בודדה וגלמודה, וימי החג נהפכים לה לצער והכאב גדול. לכן מקפיד אני לבקר ולעודד את האלמנות דוק בימים אלו".

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

חג הסוכות הוא אחד משלושת הרגלים, ונקרא בלשון התורה "חג האסיף", לכן ביום רביעי הגברים טובלים לטהרתם כבכל ערב יו"ט.

בשעת הדלקת נרות הנשים תדלקנה נרות בסוכה, שמעתה תהיה ביתנו. יש להקפיד להדליק נרות באופן בטוח בסוכה (כגון באקווריום המיועד לכך) או בסמוך לסוכה במקום בו הנרות לא ייכבו- שסכנה חמורה מאיסור. בשעת הדלקת הנרות הנשים תברכנה "להדליק נר של יום טוב" כבכל יום טוב. למנהג האשכנזים הנשים מוסיפות לברך "שהחיינו", ולמנהג בני ספרד יוצאות בברכת הבעל בשעת הקידוש.

אחר התפילה אוכלים סעודת ליל החג בסוכה. קודם הקידוש (ובבל ערב מימות החג, ויש הנוהגים כן קודם כל סעודה) מזמינים את האושפזין לסוכה, לפי הנוסח הנדפס בסידורים. אחר הקידוש נברך ברכת "לישב בסוכה" ו"שהחיינו". יש לדעת כלל גדול- שמצוות מן התורה צריכות כוונה, ואדם שחלילה לא יכוון לא ייצא ידי חובתו. על כן אדם שנכנס לסוכתו בלילה הראשון מחויב לכוון לצאת ידי חובת המצווה שכתובה בתורה. ובמצווה חביבה זו ישנן דעות רבות הסוברות שחייבים גם לכוון את טעם המצווה ולא די בכוונה לצאת ידי חובת המצווה שציוונו הבורא. לכן לדעתם צריך גם לכוון שאנו יושבים בסוכה זכר לענני הכבוד שהקיפו את בני ישראל כשיצאו ממצרים וזכר לסוכות שעשו בני ישראל ביציאתם ממצרים בכדי להישמר מהשמש היוקדת. ופסק מרן הגרש"ז אויערבאך שאדם שלא כיוון כך נחשב כמי שאוכל מחוץ לסוכה וצריך לשוב ולברך "לישב בסוכה" לאחר מכן בצירוף כוונה זו. לכן נכון להקפיד בעניין זה וללמדו את כל בני הבית עוד קודם ברכת "לישב בסוכה".

אחר נטילת ידיים נברך על הפת (ואין חוזרים ומברכים את ברכת "לישב בסוכה", אשר יצאנו ידי חובתה בשעת אמירת הקידוש). בלילה הראשון ישנה חובה על הגברים לאכול 'כזית' (27.5 גר') לחם אחר הקידוש, ואם ניתן עדיף לאכול שיעור של כביצה (57.5 גרם) לחם. יש לאכול את כל ה'כזית' ללא הסחת הדעת והפסק בדיבור. הטעם לדבר משום גזירה שווה אותה למדו חז"ל מליל ט"ו של חג המצות לליל ט"ו של סוכות, שכשם שביליל הסדר שחל בליל ט"ו בניסן אנו אוכלים שיעור של שני 'כזית' מצה או לפחות 'כזית' אחד כך גם בחג הסוכות החל בליל ט"ו בתשרי. נכון להקפיד שלא לטבול את ה"כזית" הראשון שאוכלים אחר ברכת "המוציא" בסלט או בדגים, כדי שיוכל את השיעור הנכון מהפת בלבד.

המשך בעמוד הבא

הרב אריה לין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

אמנם מנהג רווח הוא לטבול את החלה בדבש (ויש שטבלו גם במלח), כפי שיש הנוהגים מראש השנה ועד שמיני עצרת.

אם יורדים גשמים בחג הסוכות יש להקפיד במספר דברים; ראשית, לא נצא מהסוכה עד אשר יירד גשם בכמות שגורם לאוכל להתחיל להתקלקל. אמנם אם הגשם יורד בשעת השינה ניתן לצאת כבר בירידה של כמות מועטת. שנית, כאשר נצא מהסוכה נעשה זאת בהכנעה ולא בלחץ ובמהירות. לאחר היציאה מהסוכה נמשיך את הסעודה בבית ושם נסיימה ונברך, ואף על פי שהגשמים הפסיקו בינתיים. אם לא הספקנו להתארגן לאכילה בבית והגשמים כבר הפסיקו- יש לחזור לסוכה ולהמשיך לאכול בה את הסעודה.

בבתים בהם הסוכה בנויה תחת גגון, ניתן לסגור את הגגון במקרה של ירידת גשמים ביום-טוב ולהמשיך לאכול בסוכה וכשיפסקו הגשמים ניתן להוריד את הגגון ולהמשיך את הסעודה. במקרה שכזה אין צריך לחזור ולברך את ברכת "לישב בסוכה", מה שאין כן במקרה שהאדם נכנס לביתו עקב הגשמים והמשיך את סעודתו שם, שעם חזרתו לסוכה הוא חוזר ומברך שוב "לישב בסוכה". ההיתר לכיסוי הסכך ע"י הגגון הוא בגגון בעל צירים. אדם שאין מעל סוכתו גגון שכזה יכול לפרוס ניילון או כל דבר אחר מעל הסכך ובצמוד לו. אך שלא יהא מרחק של כטפח בין הניילון לסכך שהדבר נחשב כעשיית אוהל ביום טוב. העצה היא להכין ניילון מגולגל בתחילת הסכך, ובמידה ויירדו גשמים יהא מותר לפרוס את הניילון מעל הסכך, שמצב זה נחשב כאוהל שהיה קיים כבר בערב יו"ט. נעיר שאם הסוכה ממוקמת תחת גגון יש לדאוג שבשעת סיכוך הסוכה הגגון יהיה פתוח. כמו כן בשעת התקדש ליל החג נקפיד שהגגון לא יהא סגור כדי שבשעת חלות קדושת יו"ט הסוכה תהיה מוכנה וכשרה.

הנשים פטורות ממצות סוכה, ככל מצוות עשה שהזמן גרמא, הוה אומר מצוה שבאה מזמן לזמן. ישנה מחלוקת האם בכל זאת נשים יכולות לברך על ישיבה בסוכה; להלכה בני ספרד הכריעו שאשה לא יכולה לברך על מצוות אלו, וממילא אשה לא יכולה לברך את ברכת "לישב בסוכה", ורק עונה "אמן" אחר ברכת בעלה. ולדעה זו אשה שתברך עוברת על איסור ברכה לבטלה. מנהג נשות בבל כן לברך על מצוות עשה שהזמן גרמא, לכן ספרדיה שמברכת אין לגעור בה. למנהג אשכנז נשים מברכות על

המשך בעמוד הבא

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

מצוות עשה שהזמן גרמא, ועל כן אשה שרוצה לאכול ולברך את ברכת "לישב בסוכה" לאורך ימי החג הרשות בידה, ולא דווקא בלילה הראשון.

אין ישנים שינת עראי מחוץ לסוכה, כאשר חיוב זה נאמר דווקא על הגברים, שכאמור רק הם מחויבים בישיבה בסוכה. ניתן לאכול אכילת עראי מחוץ לסוכה (פחות מ'כזית' מזונות או שאר מאכלים ומשקים), אך המקפיד לאכול כל דבר בסוכה תבוא עליו ברכה. את עיקר עיסוקנו נעשה בסוכה. אמנם נקפיד שלא לעשות בסוכה דברים בזויים, ולכן אין להשאיר כלים מלוכלכים בסוכה. כיוון שישנה קדושה גדולה בסוכה נכון להקפיד לדבר בתוכה דברי תורה, ובמיוחד להימנע מלשון הרע ורכילות.

מצוה חביבה נוספת ישנה בחג זה - מצות ארבעת המינים. אנו נוטלים את הלולב, האתרוג, ההדס והערבה יחד ומקיימים בזה את מצות התורה "ולקחתם לכם ביום הראשון". יש הנוהגים ליטול את ד' המינים דווקא בתוך הסוכה, ויש שאין מקפידים בזה. קודם הנטילה ייקח את הלולב ביד ימינו, כאשר ההדס אגוד לימינו והערבה לשמאלו (ומי שאוגד בעזרת קשר יעשה זאת קודם החג), ואת האתרוג ביד שמאל כשהפיטם הפוך כלפי מטה. יברך "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על נטילת לולב" ויהפוך את האתרוג ויצמיד ידיו. ביום הראשון מוסיף ומברך "שהחיינו". לאחר מכן מנענע את ד' המינים יחד, כאשר יש מנהגים שונים בסדר הנענועים, וכל אחד יעשה כמנהגו. בשעת ההלל מחזיקים את ד' המינים ומנענעים אותם בשעת אמירת "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו" ו"אנא ה' הושיעה נא". לאחר ההלל אומרים 'הושענות' ומקיפים עם ד' המינים את בימת הקריאה בתורה. בנות אשכנז נוטלות את ד' המינים בברכה, ואילו בקרב בנות ספרד יש שנוטלות בברכה ויש שלא נוטלות ד' המינים כלל.

במוצאי החג הראשון עושים הבדלה על הכוס בלבד, כדין כל יום טוב, וקודם השתייה יברך המבדיל את ברכת "לישב בסוכה". לאחר מכן נזמין את יצחק אבינו ע"ה - האושפיזין של יום השני.

בכל יום מימות חול המועד אומרים הלל שלם, 'הושענות' השייכות לאותו יום, קוראים בתורה את קרבן היום ומתפללים תפילת מוסף של שלש רגלים. נכון לאכול סעודות חג בסוכתו במהלך ימות חול המועד, ולהרבות בשמחה לקיים את מצות "ושמחת בחגך" שנאמרה בתורה על חג הסוכות.

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה |

האם במקרה שאדם הניח את הסכך ולאחר מכן הוריד את הגגון שמעל סוכתו יש משום "תעשה ולא מן העשוי"?

תשובה |

כאשר האדם משתמש במהלך השנה בסוכה אשר מקורה בגג עליו להניח מחדש את הסכך כאשר הוא פותח את הגג טרם החג משום שלא ניכר שהוא יושב בסוכה, כיוון שישב בסוכה במהלך כל השנה. אך כאשר אדם הניח סכך מתחת לבית מקורה ואחר כך הוריד את הגגון או הרעפים שמעל הסוכה אין בכך בעיה של "תעשה ולא מן העשוי" כיוון שאין כאן בעיה בסכך עצמו אלא בעיה צדדית של הקירוי והסרת הקירוי היא 'מעשה חשוב' אשר מתיר את הסוכה, כך פוסק מרן הרמ"א (תרכ"ו ב', ובמ"ב שם). אך הדברים נכונים כאשר עושים 'מעשה חשוב', אך בהורדה של גגון אשר מחובר לצירים ישנה בעיה של "תעשה ולא מן העשוי". ובמצב שכזה קודם כל יש להוריד את הגגון ורק לאחר מכן לשים את הסכך, ובאם הדבר ייעשה הפוך יש צורך להוריד את הסכך ולהחזירו שוב. אמנם כל זה הוא בפעם הראשונה אבל מאז והלאה אין יותר בעיה של "תעשה ולא מן העשוי" בפתיחתו וסגירתו של הגג. ולכן אם הנחנו את הסכך כדין ואחר כך בשעת הגשם סגרנו את הגגון מותר לסגור את הגגון אחרי שהגשם פסק ואין צריך לנענע את הסכך. וכמובן יש לדעת שבשעה שהגגון סגור איננו מקיימים מצוות סוכה.

שאלה |

האם יש חובה לקצוץ עץ אשר מתנועע מעל הסוכה?

תשובה |

אין בעץ שכזה בעיה, משום שאוהל מתנועע אינו נחשב לאוהל, ודין זה הוא אפילו כשענפי העץ על הסוכה. כן פסק המהרש"ם (סי' תרכ"ו) לגבי כדור פורח ומטוס שעוברים מעל הסוכה.

והדין כך רק במקרה זה שהעץ נמצא ליד הסוכה והענפים מתנועעים מעליה, אך במקרה של עץ שענפיו נמצאים באופן קבוע מעל הסוכה צריך יהיה לחשב האם ללא ענפי העץ תישאר הסוכה בגדר "צילתה מרובה מחמתה".